

УДК 658:005.52

Мехович Сергій Анатолійович, канд. екон. наук, професор кафедри економічного аналізу та обліку Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»; e-mail: bondar1945@mail.ua, тел. (+38) 050-402-62-12.

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ МІЖГАЛУЗЕВИХ ЗВ'ЯЗКІВ

На основі аналізу наукових концепцій формування коопераційних зв'язків між промисловими підприємствами сформовано сучасний погляд на сутність регіональних міжгалузевих зв'язків та розроблено їх класифікацію на основі використання кластерних технологій.

Ключові слова: регіональні міжгалузеві зв'язки, інтеграційні процеси, технологічні платформи, державно-приватне партнерство, технологічний реінжиніринг, трансферт технологій.

Мехович Сергей Анатольевич, канд. екон. наук, профессор кафедры экономического анализа и учета Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт»; e-mail : bondar1945@mail.ua, тел. (+38) 050-402-62-12.

СОВРЕМЕННЫЙ ВЗГЛЯД НА ФОРМИРОВАНИЕ РЕГИОНАЛЬНЫХ МЕЖОТРАСЛЕВЫХ СВЯЗЕЙ

На основе анализа научных концепций формирования кооперационных связей между промышленными предприятиями сформирован современный взгляд на сущность региональных межотраслевых связей и разработана их классификация на основе использования кластерных технологий.

Ключевые слова: региональные межотраслевые связи, интеграционные процессы, технологические платформы, государственно-частное партнерство, технологический реинжиниринг, трансферт технологий.

Mehovich Sergey Anatolevich, professor at the National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute” Kharkov, Ukraine. Frunze st., 21, Kharkov, Ukraine, 61002, e-mail: bondar1945@mail.ua, tel. (+38) 050-402-62-12.

THE MODERN VIEW OF THE NATURE OF THE REGIONAL INTER-SECTORAL LINKAGES

Based on the analysis of scientific concepts formation of cooperative ties between industry formed the modern view of the nature of the regional inter-sectoral linkages and developed their classification on the basis of the use of cluster technology.

Key words : regional inter – industry linkages , integration processes, technology platforms, public –private partnerships, technological reengineering technology transfer.

Постановка проблеми

Наукові концепції формування регіональних міжгалузевих зв'язків є складовою частиною наукових теорій та концепцій в області розміщення виробництва і територіальної організації господарства. Поняття «міжгалузеві зв'язки» слід розуміти як економічні зв'язки між галузями матеріального виробництва, що формують єдиний господарчий механізм. Вони відображають усі стадії процесу відтворення продукції кожної галузі та сукупного суспільного продукту. Його кількісна характеристика дозволяє отримати величину пропорцій між галузями. Об'єктивна необхідність пропорційності розвитку галузей господарства існує у будь-якому суспільстві.

Основна частина

У роботах М. Портера, М. Трейсі, Ф. І. Шерера, Д. Россі та інших вчених розглядаються загальні питання інтеграційних процесів у корпоративному секторі та питання впливу міжгалузевих зв'язків на конкурентоздатність галузей та підприємств. Теоретичні основи нового підходу до визначення суті міжгалузевих зв'язків та оцінка факторів, що впливають на їх розвиток, дістали у працях інституціоналістів та неінституціоналістів Д.Бейна, Дж. Б'юкенена, Г. Демсеца, Р. Коуза, Е. Мейсона, Д. Норта, Г. Саймона, О. Уільямсона та інших. Інституціональна теорія розглядає розвиток форм міжгалузевих зв'язків з позиції вибору шляхів вирішення проблеми координації в економічних системах.

На рис. 1 представлені теорії регіонального розміщення виробництва, еволюція

яких дозволяє дійти до уявлення їх сучасного стану. Наукові концепції формування регіональних міжгалузевих зв'язків беруть свій початок від теорії «ізолюваної держави» Й. Тюнена (1826 р.). Він припускав існування економічно ізолюваної від усього світу держави, в якій є центральне місто, що є єдиним ринком збуту сільськогосподарської продукції та джерелом забезпечення промисловими товарами. Дослідник звернув увагу на залежність результатів господарської діяльності від таких факторів розміщення сільськогосподарського виробництва, як відстань від господарства до ринку збуту, ціни на різні види продукції та земельна рента. Й. Тюнен обґрунтував основні положення земельної ренти по місцю знаходження. Певний продукт продається по одній і тій же ціні незалежно від місця свого виробництва. Мінімум транспортних витрат на доставку сільськогосподарської продукції відповідає максимуму земельної ренти. Вирішальним фактором розміщення виробництва у В. Лаунхардта (1882 р.), як і у Й. Тюнена, є транспортні витрати, а оптимальне розміщення підприємства залежить від ваги вантажів та відсталі їх перевезки. З ускладненням економіки та економічних відносин з'являлись нові дослідження.

В своїй теорії «штандорта» А. Вебер ввів в теоретичний аналіз нові фактори розміщення виробництва і сформулював більш широкую оптимізаційну задачу – мінімізації загальних витрат виробництва, а не тільки транспортних. Він запропонував класифікацію факторів розміщення по їх впливу, ступеню спільності та проявам. За Вебером фактор розміщення – це економічна вигода, яка полягає у скороченні витрат з виробництва і збуту певного промислового продукту та означає можливість його виготовлення у певному місті з меншими витратами, ніж у іншому. Він аналізує три види виробничих витрат, що не залежать від міст положення: витрати на сировину, на робочу силу і транспортні витрати, тобто аналізуються три фактори: транспорт, робоча сила і агломерація. Відповідно, виділяються і три основні орієнтації у розміщенні: транспортна, робоча і агломераційна. Транспортна орієнтація рекомендує розміщати підприємства там, де витрати на транспорт мінімальні. Орієнтація на трудові ресурси виходить із пошуку місць, де по рівню заробітної плати та продуктивності праці маються найбільш низькі витрати. Трудова орієнтація розміщення переважає над транспортною у тому випадку, коли економія витрат на робочу силу перевищує транспортні витрати. На думку А. Вебера агломераційна орієнтація виникає у тих випадках, коли економія від концентрації виробництва (агломераційний ефект) перевищує додаткові витрати на транспорт та робочу силу, що виникають при переміщенні промисловості у пункт агломерації.

Як рівність попиту та пропозиції для кожного центрального міста по кожному товару та кожній послугі можливо розглядати теорію центральних міст В. Кристаллера. На їх основі можуть бути сформовані оптимальні ринкові зони, знайдені найкоротші транспортні маршрути та вибрані найкращі місця для органів адміністративно-територіального управління. Ця думка була розвинена у працях А. Леша [1]. Він дав більш точне пояснення механізму формуванню ринкових зон із розповсюдженням теорії на будь які види виробництва. Здобутки В. Кристаллера та А. Леша полягають у тому, що вони зробили спробу відкрити закон взаємного просторового розміщення населених пунктів та побачити порядок розміщення міст, той, що піддається розрахунку, та застосувати його при проектуванні населених пунктів на нових територіях. Вони встановили ієрархічні ступені просторової системи населених пунктів і зв'язок між містом населеного пункту у цій системі та його функціональними особливостями – складом населення, рівнем його обслуговування, тощо [2].

У 30-х роках шведські економісти Е. Хекшер та Б. Олін розвили теорію міжнародного (міжрегіонального) розподілу праці. Їх основні висновки зводяться до того, що регіони повинні вивозити продукти інтенсивного використання надлишкових факторів виробництва і ввозити продукти інтенсивного використання дефіцитних для них факторів.

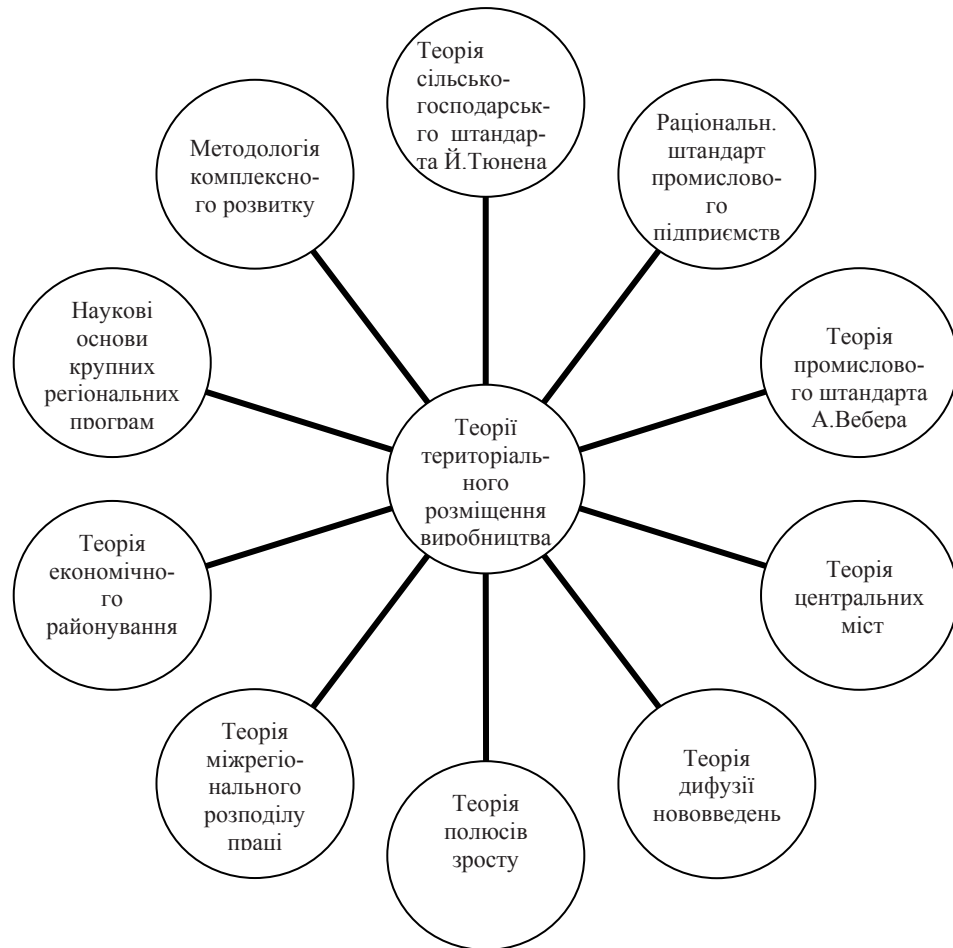

Рис. 1. Антологія основних теорій регіонального розміщення виробництва

Із їх висновків слідує, що відсталі або ті регіони, що розвиваються, та мають дефіцит капіталу і надлишок робочої сили, повинні спеціалізуватись на виробництві і вивозу трудомісткої продукції. Розвинуті регіони, що накопичили великі маси функціонуючого капіталу, повинні наближатися до вивозу капіталомісткої продукції. У всіх країнах та регіонах економічний розвиток проходить три основні стадії : до індустріальний, індустріальний та постіндустріальний. При цьому для регіонів, що знаходяться на різних стадіях розвитку, повинні бути різні підходи до управління процесом економічного розвитку. На стадії індустріального розвитку діють закономірності, що визначаються роллю ведучих галузей. Вони утворюють мультиплікативний ефект та визначають рівень розвитку регіона в цілому. На постіндустріальній стадії головним фактором розвитку регіона стає рівень розвитку регіональної інфраструктури. З приводу цього концепція економічного районування (теорія утворення регіональних комплексів), що була створена Колосовським М. М., відповідала потребам свого часу та була затребувана в умовах індустріальної стадії розвитку економіки. Відповідно до цієї концепції, уся територія країни розподіляється на економічні райони, що утворюються відповідно виробничих ознак та в цілому представляють закінчену систему регіональних поєднань продуктивних сил.

У сучасних умовах регіон досліджується як багатофункціональна та багатоаспектна система, як підсистема інформаційного суспільства, або як безпосередній учасник інтернаціоналізації та глобалізації економіки. Еволюція теорії регіонів відображає прагнення у переході регіонів на модель сталого розвитку.

У 50-х роках ХХ - го сторіччя з'являється теорія дифузії нововведень шведського вченого Т. Хагерстрандта. Вона базується на тому, що економічний розвиток є результатом

дифузії між країнами та регіонами нововведень: технічних удосконалень, нових джерел сировини та енергії, нових матеріалів, тощо. Основні поняття, що відносяться до теорії нововведень відповідають глобальній моделі інформаційного суспільства і є важливими параметрами економіки розвитку сучасних держав.

Трансформаційні процеси, що відбуваються у національному інноваційному середовищі, зміни у інституціональному оточенні та процеси глобалізації стали причиною переосмислення сутності економічних процесів щодо міжгалузевої інтеграції та методів їх регулювання і управління. Останні роки проблемам управління міжгалузевими зв'язками присвячено багато наукових робіт. У цих роботах в своїй більшості розглядаються питання щодо розробки відповідних маркетингових програм, створення нових видів продукції та впровадження нових технологій міжгалузевого виробництва, а проблемам реформування міжгалузевих формувань та основних видів їх виробничої діяльності у динамічно мінливих умовах інноваційного середовища приділяється значно менше уваги. Трансформаційні процеси, що відбуваються у національному інноваційному середовищі, зміни у інституціональному оточенні та процеси глобалізації стали причиною переосмислення сутності економічних процесів щодо міжгалузевої інтеграції та методів їх регулювання і управління. Нівелювання галузевого впливу на виробничу та технічну політику підпорядкованих бізнес-формуванням промислових підприємств створило певні труднощі у виборі партнерства для тих підприємств, що виявились поза цими формуваннями. Тому стратегія підтримки та розвитку міжгалузевих виробництв стає одним із головних напрямів підвищення ефективності господарської діяльності у промисловості. Особливе значення вона має у регіональному аспекті, так як втручання у їх діяльність різної орієнтації стейкхолдерів викликає суттєві соціальні напруги та проблеми у регіонах, що проявляється у ліквідації коопераційних зв'язків та робочих місць, банкрутстві малих та великих підприємств, відображається на місцевому бюджеті. Існуюча концепція побудови інтегрованих систем управління, орієнтована на споживача та ефективність виробництва потребує доповнення у частині формування цілей з урахуванням їх специфічних функцій щодо впливу на процеси реінжинірингу, які стосуються, у першу чергу, високотехнологічних підприємств машинобудування, радіоелектроніки, приладобудування, авіаційної та інших галузей. У той же час, без глибокого розуміння цих процесів неможливо забезпечити нормальне функціонування міжгалузевих виробництв у динамічно мінливих ринкових умовах. Головною проблемою на цьому шляху є подолання стереотипу у поглядах власників бізнес-формувань на розвиток підприємств, що не входять до кола їх відомчих інтересів. Зрозуміло, що це право власника і ігнорувати цим правом протизаконно. Інший, цивілізований шлях – узгодження інтересів на взаємовигідних для усіх сторін умовах. Цілком зрозуміло, що перешкодою у цьому питанні стає політичний протекціонізм та корупція, які знаходяться в Україні на піку свого розвитку.

Ще однією проблемою на шляху удосконалення міжгалузевих зв'язків є проблема економічного домінування. Теорія полюсів зросту виникла на основі теорії центральних міст завдяки працям французького вченого Ф. Перру, який обґрунтував структурне виділення галузей господарства, що швидко розвиваються. Ця теорія представляє певний інтерес враховуючи напрямок дослідження, що прийнятий у дисертації, тому зупинимось на ній більш детально. Ф. Перру разом із своїми прихильниками піддав критиці ряд основоположних позицій як неокласицизму, так і кейнсіанства і створив оригінальну теоретичну концепцію державного управління економікою, що отримала назву «державного дирижизма». Головну задачу держави економісти бачили у забезпеченні структурної перебудови економіки, зросту концепції виробництва і капіталу у цілях підвищення конкурентноздатності французьких товарів на світових ринках [3]. Вчений стверджував, що механізм вільної конкуренції не виконує більше ролі регулятора рівноваги, тому що ринок структурно перетворено монополіями та втручанням інших інститутів. Економічні суб'єкти пов'язані між собою асиметричними відносинами економічної і соціальної влади, вони свідомо сприймають ринкові імперативи і наполегливо здійснюють свою власну економічну

стратегію. На думку Ф. Перру, сучасна ринкова економіка – це світ фірм, що панують та фірм, що їм підлегли. Домінує фірма, що виробляє більш ніж 40 % продукції всієї галузі. Вона є центром кон'юнктури, а інші фірми пристосовуються до її рішень [4]. Найважливішим принципом державної економічної політики соціологічна школа оголосила принцип вибірковості політики держави, який покладено в основу принципу «привелігійованих точок застосування сили». Сучасні галузі, такі, як важка промисловість, хімія, загальне машинобудування, нафтопереробка – це рушійні сили прогресу. Вони або удосконалюють інші галузі, або підготовлюють масове нововведення у майбутньому. Розвиток цих галузей повинно бути метою вибіркової політики уряду, бо вони збільшують масштаби і темпи економічної експансії, модифікують структуру всієї національної економіки. Загальна економічна теорія Ф. Перру – це систематичний аналіз проблеми влади в економіці, в основі якої теорія економічного домінування. Соціологічні та інституціональні зміни в його теорії об'єднані для того, щоб виділити один факт – загальний характер феномена влади в економічному житті суспільства. Керуючись цими принципами, Ф. Перру сформулював концепцію трьох економік. Домінуюча економіка (економіка домінуючої сили), яка, на його думку, відповідає сучасному рівню розвитку капіталізму. Гармонізоване суспільство (економіка гармонізованого зросту) – економіка, що викликає удосконалення сучасної капіталістичної системи завдяки державному регулюванню, та загальна (глобальна) економіка – що відповідає суспільству майбутнього, де виробництво буде задовольняти потреби кожної людини, зникнуть злидні та насильство. Ядро теорії влади у домінуючій економіці складає концепція асиметричних відносин між економічними суб'єктами. Ф. Перру стверджував, що у соціально-економічній системі сучасного капіталістичного суспільства немає ніяких внутрішніх спонукань, які б штовхали її до встановлення рівності. Нерівність витікає із відмінності у розмірах виробництва і капіталу, із різного ступеня інформованості партнерів, із причетності до різних сфер господарювання та впливу, тощо. Слід погодитись із Перру, що на сучасному етапі сформувалась домінуюча економіка, в її рамках змінюються суть і форми відносин між економічними суб'єктами та виникають незалежні макроєдиниці, а в їх середині змінюється природа та зміст конкуренції [5, с. 157]. В основі цих змін лежить не стільки прагнення забезпечити максимальний прибуток для кожного підприємства, але й максимальний прибуток для макроєдиниці. Це означає, що конкуренція із агресивної перетворюється в «колективну», впливає на рух капіталів в середині галузі та між галузями, тобто норма прибутку окремих підприємств не регулюється величиною їх власного капіталу [6].

Ефект домінування є головним фактором у сфері економічної діяльності. Спираючись на концепцію «домінуючої економіки» та поняття неоднорідності зросту, Ф. Перру робить наступні висновки щодо практики планування в умовах капіталізму.

По-перше, збалансований зріст не здійснимо, політика зросту – це завжди політика нерівномірного зросту незалежно від того, досягається вона свідомо або відбувається стихійно.

По-друге – політика зросту що здійснюється як структурна політика, спрямована не на пристосування до існуючих структур, а на активне перетворення цих структур у бажному напрямку. У-третьє, оскільки зріст нерівномірний, структурна політика є обов'язково політика виборча, а не глобальна, як це стверджують кейнсіанці [5, с. 155].

Економіка гармонізованого зростання передбачає ведучу роль держави у прийнятті рішень, що стосуються перспективного розвитку економіки. Це передбачає формування довгострокових програм розвитку на основі директивного, індикативного і програмного планування. Особливістю економічного зростання вважається те, що державна структурна політика повинна бути вибірковою. На цьому етапі слід прагнути максимізації валового реального продукту, зменшенню диспропорцій між різними секторами економіки та гуманізації економічних процесів. Це означає необхідність приведення їх у відповідність планам окремих підприємств та соціальних груп [5, с. 203]. На стадії загальної

(глобальної) економіки суспільство наблизиться до створення господарства, у якому можливо подолати економічні та соціальні конфлікти. На цьому етапі зміни торкнуться принципів організації господарств та правових інститутів, зросте роль держави, як арбітражного органу. На думку Перру ці зміни стануть можливими завдяки принциповому перетворенню природи прибутку, який перестане бути доходом та стане винагородою за творчу діяльність [5, с. 204]. Це ствердження є дискусійним, але слід погодитись із Перру щодо можливості подолання конфліктів використовуючи різні форми організації господарств.

Один із таких підходів полягає у кластеризації економічних відносин. Саме завдяки системі міжгалузевих зв'язків, розвиток яких забезпечує кластер, створюється єдиний господарчий механізм. Необхідність пропорційного розвитку галузей господарства існує у будь-якому суспільстві з розвинутим громадським розподілом праці. Наслідки руйнування виробничих сил у пострадянських країнах привели до безпрецедентних втрат та соціальних катастроф. Поряд із прямими зв'язками між галузями існує складна система непрямих міжгалузевих зв'язків, що опосередковані участю у виробництві продукції цілого ряду галузей. У першу чергу це стосується високотехнологічних виробництв.

Об'єктивне порозуміння процесів виробничої інтеграції дозволяє отримати класифікаційні ознаки щодо регіональних міжгалузевих зв'язків. Представлена на рис. 2 класифікація відповідає інституційному середовищу, що склалося. Як видно із рисунку, регіональні міжгалузеві зв'язки класифікуються за видами економічної діяльності, за формою здійснення зв'язків, за способом підлеглості, за видом партнерства, за територіальною ознакою, за засобом формування, за цільовим призначенням та за видом ефекту. Головним вектором у цій класифікації є ознаки за видами економічної діяльності. Саме від них залежить призначення та засоби партнерства. Як видно із рисунку, класифікація розроблена за умови цільової орієнтації міжгалузевих зв'язків на виконання програм технологічного реінжинірингу та спрямована на отримання синергетичного ефекту.

На розвиток регіональних міжгалузевих зв'язків здійснюють вплив технологічні, економічні, історичні, корпоративні та політичні фактори. (рис. 3).

В числі основних можна виділити технологічні, економічні, історичні, корпоративні та політичні фактори. Існуючі реалії свідчать про те, що виробничі підприємства, фінансово-промислові групи та взагалі бізнес-формування належать різним власникам, які у свою чергу підтримують ті чи інші політичні партії та угруповання. Тому в Україні політичні фактори є вирішальними при виборі форм виробничих зв'язків,

Відповідно до форм інтеграції задачі міжгалузевого управління у промисловості можна звести до такого [7, 8].

1. Створення організаційної структури управління.
2. Залучення учасників регіональних інноваційно-інжинірингових кластерних формувань щодо участі у державно-приватному партнерстві.
3. Формування спільних технологічних платформ.
4. Розробка стратегічних інтеративних планів комплексного розвитку територій, узгоджених із відповідними планами бізнесу та науки.
5. Розробка принципів самоуправління у діяльності інтегруючих підприємств, що входять до єдиного міжгалузевого комплексу.
6. Закріплення взаємної відповідальності інтегруючих підприємств на договірних умовах.
7. Формування єдиної системи економічних стимулів та заохочення.

Згідно сформульованим задачам представляється можливим розвинути основні положення методики формування РМЗ на основі використання кластерних технологій, що схематично зображено на рис. 4.

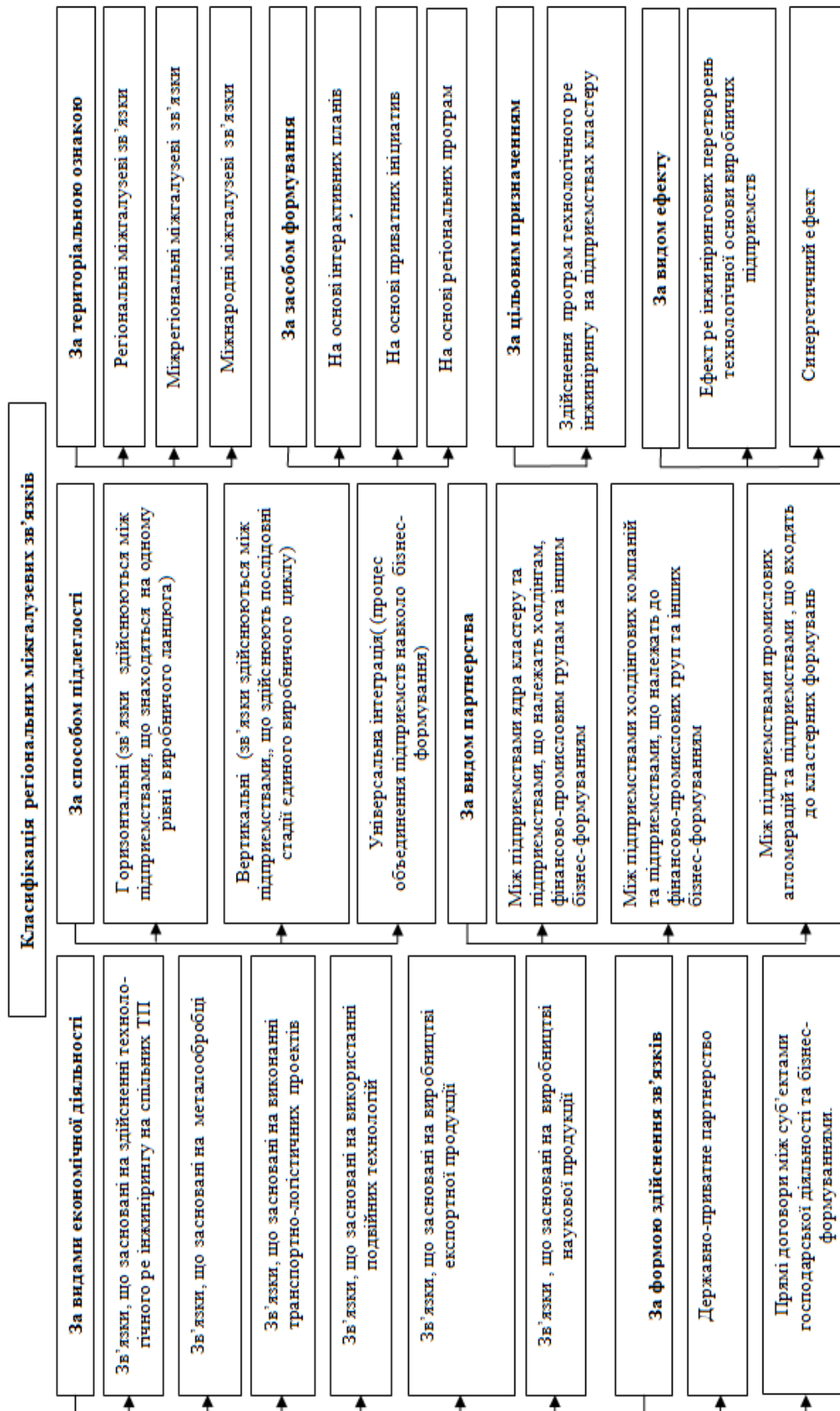

Рис. 2. Система класифікації регіональних міжгалузевих зв'язків

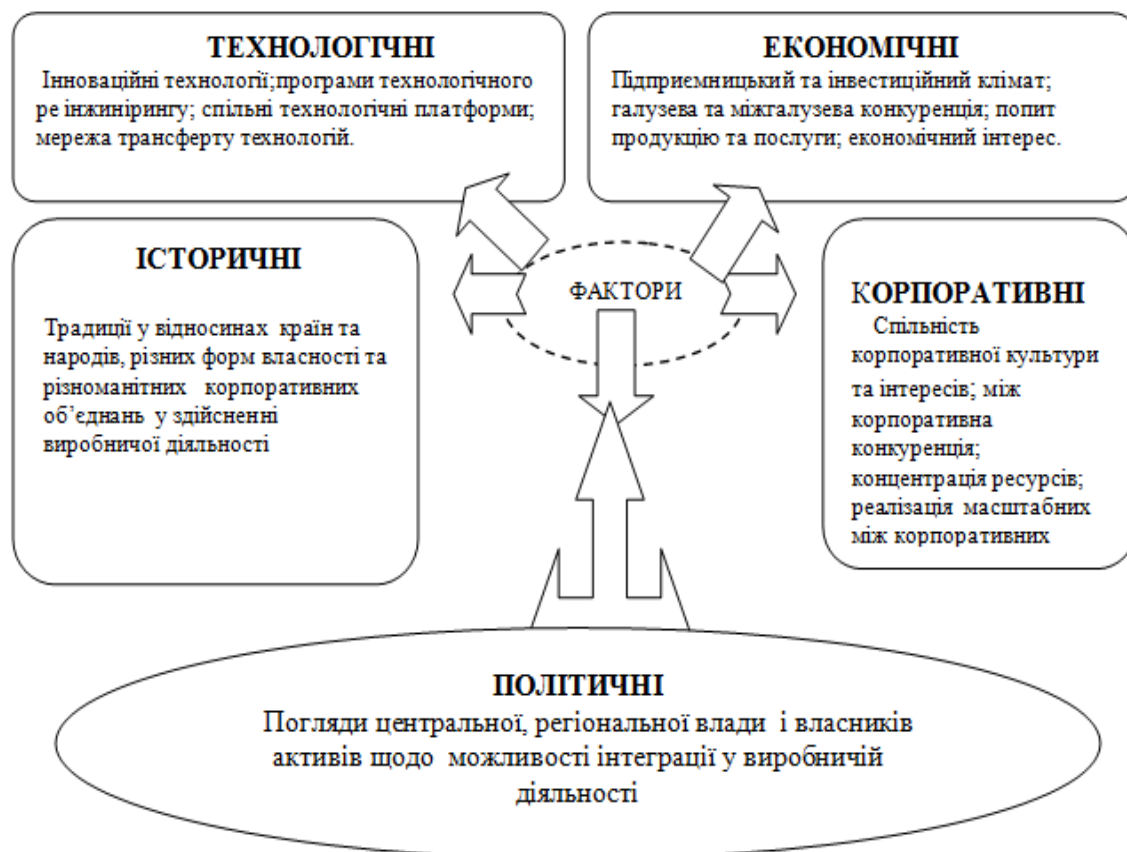

Рис. 3. Фактори, що обумовлюють розвиток регіональних міжгалузевих зв'язків

Методичний підхід умовно складає сім блоків : суб'єкти та об'єкти, аналітичний, критеріальний, планування, формування РМЗ , моделювання, система заохочення, технологічний аудит та контролінг.

Щодо підходів до вибору механізмів реалізації задач у межах кожного блоку, слід мати на увазі, що якісно новий рівень зв'язків суміжних галузей обумовлює домінуюча технологія [9, 10].

Висновки

1. Сучасний погляд на міжгалузеві зв'язки віддзеркалює зміни у економічному середовищі, обумовлені, у першу чергу, процесами перерозподілу власності і пов'язаних із ними особливостями трансформацій у галузевому впливу на формування промислової політики.

2. Важливе значення у здійсненні коопераційних зв'язків має технологічна сумісність. Саме на її забезпечення орієнтована кластерна політика та технологічний ре інжиніринг. У той же час вирішальними при виборі форм виробничих зв'язків є політичні фактори.

2. У зв'язку з тим, що ІПК представляє собою відкриту соціально-виробничу систему, для нього характерні закономірності щодо формування структур, систем та механізмів , які дозволяють у максимальній ступені отримати ефект. Головна ідея формування міжгалузевих зв'язків на основі кластерної ідеології складається в тому, щоб на основі економічно обґрунтованих та технологічно реалізуємих рішень і комерційних механізмів створити умови реінжинірингу високотехнологічних галузей промисловості.

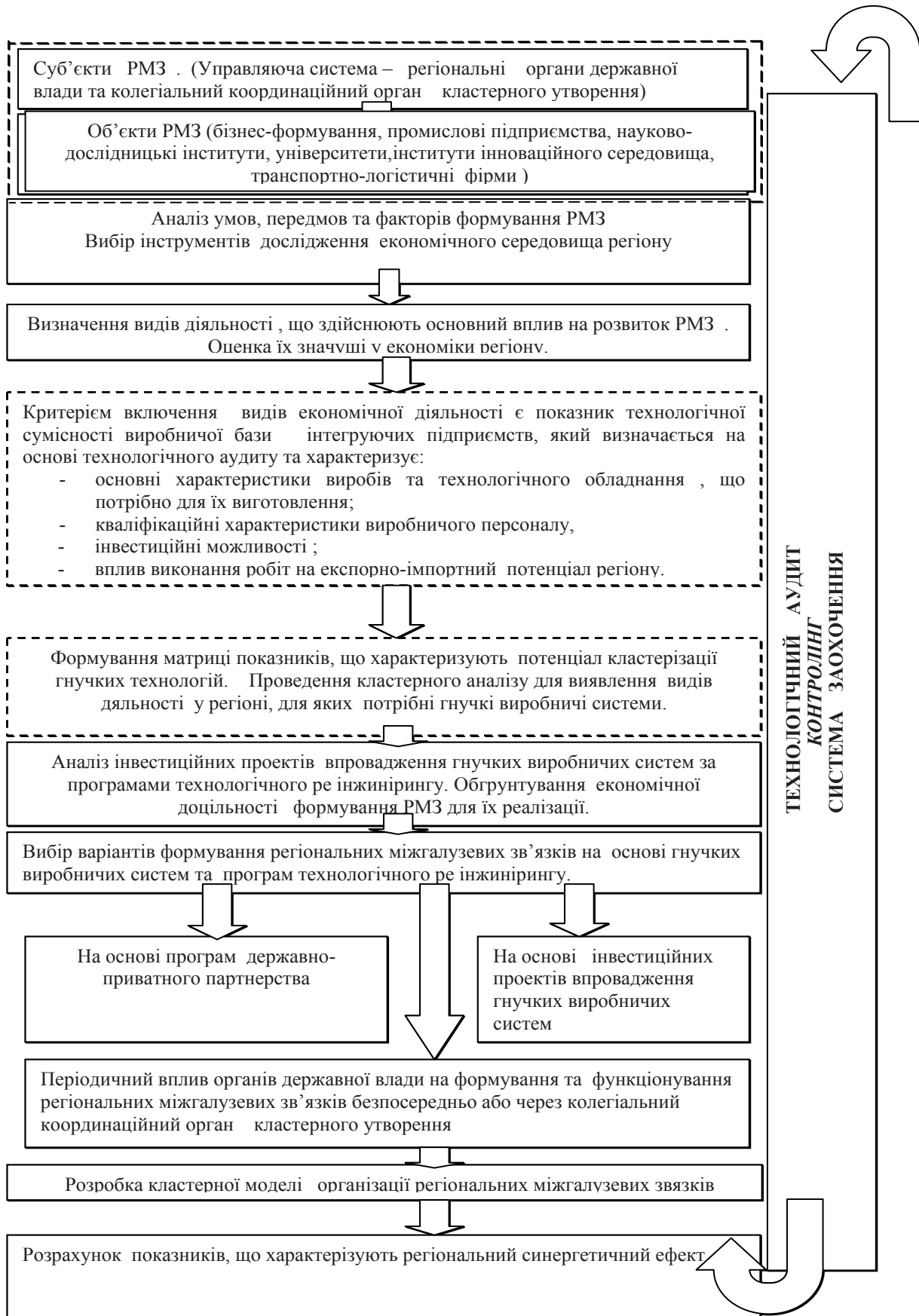

Рис. 4. Схематичне відображення методики формування РМЗ на основі використання кластерних технологій

Список використаної літератури:

1. Лёш А. Географическое размещение хозяйства. М.: Изд-во иностранной литературы, 1959, 455 с.

2. Саушкин Ю. Г. Экономическая география : история, теория, методы, практика. М.: Мысль, 1973, 559 с. (С. 272–273).
3. История экономических учений: современный этап. / Под ред. А. Г. Худокормова. М.: –Инфра, 1998. – С. 157.
4. Сорвина Г. Н. Экономическая мысль XX столетия: страницы истории. Лекции. – М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2000. – С. 203.
5. История экономической мысли. / Под ред. В. В. Крутова, Е. В. Балахоновой. – СПб.: Питер, 2008. – 203 с.
6. Марков Л. С. Экономические кластеры: понятия и характерные черты // Актуальные проблемы социально-экономического развития: взгляд молодых ученых: Сб. науч. тр. / Под ред. В. Е. Селиверстова, В. М. Марковой, Е. С. Гвоздевой. Новосибирск : ИЭОПП СО РАН, 2005. – Разд. 1. – С. 102–123.
7. Мехович С. А. Формирование региональных межотраслевых связей на основе концепции технологического реинжиниринга: монография / Мехович С. А. – Вировец А. П.-Х.-2013. – С. 360
8. Scott A. J. & Storper M. Regional development reconsidered. – London: Belhaven press, 1990. – P. 3–24.
9. Porter M. E. The Competitive Advantage of Nations. – London: Macmillan, 1990. – P. 69–130.
10. Andersson T., Schwaag-Serger S., Sorvic J., Hansson E.W. The Cluster Policies Whitebook, IKED. 2004. 2004 [Электронный ресурс]. URL:<http://www.competitiveness.org/article/view/241/1>.

References:

1. A. Lesh. Geographic location hazyaystva. М .: Publishing House of Foreign Literature, 1959, 455 p.
2. Saushkin Yu. G. Economic Geography: History, teoriya, methods, and practice. Misl.- M-1973, 559 p. (P. 272–273).
3. History of Economic Thought (the current stage ./ Ed. A.G. Hudokormova. М.: Infra – М -1998. -P. 157.
4. Sorvino GN Economic thought of the XX century: the pages of history. Lectures. – М .: "Russian Political Encyclopedia" (ROSSPEN), 2000. – P. 203.
5. History of Economic Thought. / Ed. Vladimir Krutov, E.V. Balahonova. – SPb.: Peter, 2008. – 203 p.
6. Markov L. S. Economic clusters: concepts and characteristics // Actual problems of socio-economic development: a view of young scientists: Sat. scientific. tr. / Ed. V. E. Seliverstova, V. M. Markova, E. S.Gvozdeva.-Novosibirsk IEOPP SB RAS, 2005. – Div. 1. – P. 102–123.
7. Mekhovich S. A. Formation of regional inter-sectoral linkages based on the concept of process reengineering: monograph / Mehovich S. A.// - Virovec A. P. –X. : – 2013. – P. 360.
8. Scott A. J. & Storper M. Regional development reconsidered. – London: Belhaven press, 1990. – P. 3–24.
9. Porter M. E. The Competitive Advantage of Nations. – London: Macmillan, 1990. – P. 69–130.
10. Andersson T., Schwaag-Serger S., Sorvic J., Hansson E. W. The Cluster Policies Whitebook, IKED. 2004. 20 URL:<http://www.competitiveness.org/article/view/241/1>.

Поступила в редакцию 02.02 2015 г.